

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ

ΣΗΜΕΙΑ ΟΜΙΛΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

κ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟ ΤΩΝ 180 ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΣΟΒΙΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Αθήνα, 12.12.2017

Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο συμπληρώνει φέτος, αισίως, 180 χρόνια λαμπρής λειτουργίας και μέγιστης προσφοράς όχι μόνο προς την Ελλάδα αλλά και προς τον Ελληνισμό εν γένει. Αισθάνομαι μεγάλη τιμή αλλά και βαθιά συγκίνηση για την συμμετοχή μου σ' αυτή την κορυφαία επέτειο, υπό την διπλή μου ιδιότητα, του Προέδρου της Δημοκρατίας αλλά και του, Ομότιμου πλέον, Πανεπιστημιακού Λειτουργού.

- I.** Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο -βεβαίως όπως και άλλα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα τα οποία λειτουργούν στην Χώρα μας, καθένα στο μέτρο που του αναλογεί- αποτελεί, μεσ' από την ιστορία του, πραγματικό φάρο της πνευματικής μας ζωής, ιδίως στους χαλεπούς, από πολλές απόψεις, καιρούς που βιώνουμε.
- A.** Η εμβληματική συνεισφορά του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου στην πνευματική αλλά και την γενικότερη τεχνολογική, οικονομική, πολιτική και πολιτισμική ανάπτυξη της Χώρας συνίσταται στην διαχρονική υπηρέτηση του αξιακού διπτύχου της *παράδοσης* και της *ανανέωσης*.
- B.** Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο αποτελεί το πιο παλαιό και πιο φημισμένο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της Ελλάδας στον τομέα της τεχνολογίας. Είναι, επίσης, στενά συνδεδεμένο με τους μεγάλους αγώνες του Λαού μας για Ανεξαρτησία, Δημοκρατία και Κοινωνική Πρόοδο.
- 1.** Η αλήθεια αυτών των διαπιστώσεων προκύπτει ως σχεδόν προφανής, αν αναλογισθούμε ότι η πορεία του Νεώτερου Ελληνικού Κράτους περικλείει και την παράλληλη ιστορία του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Ειδικότερα, το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο ιδρύθηκε το 1837, τρίτο, κατά χρονολογική σειρά, μετά το Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ενώ η ισοτιμία του με το Εθνικό και Καποδιστριακό

Πανεπιστήμιο Αθηνών αναγνωρίστηκε το 1914. Κατά συνέπεια, το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο ζει τις δόξες αλλά και τις δύσκολες στιγμές του Ελληνικού Κράτους, καθορίζει αποφασιστικά την τεχνολογική και μέσω αυτής την οικονομική πρόοδο της Χώρας μας, αλλά και επηρεάζει γόνιμα τις ευρύτερες πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις σ' αυτήν.

2. Το 1837, με βασιλικό διάταγμα «περί εκπαιδύσεως εις την αρχιτεκτονικήν», ιδρύεται Τεχνικό Σχολείο, που αρχικά λειτουργεί μόνο Κυριακές και εορτές-αργίες, προσφέροντας μαθήματα σε όσους επιθυμούν να μορφωθούν ως αρχιτεχνίτες στην αρχιτεκτονική. Η συμμετοχή των μαθητών ήταν τόσο μεγάλη, ώστε την άνοιξη του 1840 προστίθεται και Σχολείο καθημερινής λειτουργίας, ενώ πληθαίνουν και επεκτείνονται τα μαθήματα. Τότε, το «Πολυτεχνείο» εγκαταστάθηκε σε δικό του κτήριο, στην οδό Πειραιώς.
3. Ο κύριος λόγος που το Σχολείο αναβαθμίζεται, είναι για ν' ανταποκριθεί στις γενικότερες ανάγκες της εγχώριας ανοικοδόμησης και βιομηχανίας. Η διάρκεια των σπουδών επιμηκύνεται στα τρία χρόνια, το πρόγραμμα εμπλουτίζεται με νέα μαθήματα.
4. Το σχετικώς μικρό αυτό κτίριο δεν διευκόλυνε την εκπλήρωση των στόχων του Σχολείου. Έτσι, το 1871, αρχίζει η μετεγκατάσταση του Σχολείου σε καινούργια κτήρια, επί της οδού Πατησίων. Ιστορικά κτήρια, που πρώτος οραματίστηκε ο Νικόλαος Στουρνάρης («με τα υπόλοιπα χρήματα της καταστάσεώς μου», έγραφε το 1852 στη διαθήκη του, «να κτισθή εις Αθήνας εν λαμπρόν Πολυτεχνείον...»).
5. Το 1887, με την θεσμοθέτηση των τετραετούς φοίτησης σχολών «πολιτικών μηχανικών» και «μηχανουργών» (μετέπειτα μηχανολόγων), το Πολυτεχνικό Σχολείο ή Μετσόβιο Πολυτεχνείο, όπως γίνεται ευρύτερα γνωστό και, με νόμο του 1914, το Ίδρυμα καθιερώνεται ως «Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο» (Ε.Μ.Π.). Το 1887, θεσμοθετούνται οι τετραετούς φοίτησης σχολές «πολιτικών μηχανικών» και «μηχανουργών» (μετέπειτα μηχανολόγων) στο Πολυτεχνικό Σχολείο ή Μετσόβιο Πολυτεχνείο, όπως γίνεται ευρύτερα γνωστό, και, με νόμο του 1914, το Ίδρυμα καθιερώνεται ως «Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο» (Ε.Μ.Π.). Η τελευταία μεγάλη μεταρρύθμιση ολοκληρώνεται το 1917 με ειδικό νόμο, οπότε το Ε.Μ.Π. αποκτά πέντε Ανώτατες Σχολές: Πολιτικών Μηχανικών, Μηχανολόγων-Ηλεκτρολόγων, Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Χημικών Μηχανικών και Τοπογράφων Μηχανικών. Η μετάβαση από το 1917 στην σημερινή οργάνωση

των σπουδών συντελέσθηκε μεσ' από την φυσική προσαρμογή του στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της Ελληνικής Οικονομίας, σε συνδυασμό με το εξελισσόμενο σ' έκταση και σε βάθος περιεχόμενο των διαφόρων γνωστικών αντικειμένων.

6. Έκτοτε, το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο προοδεύει συνεχώς και από την μεταπολεμική περίοδο και εντεύθεν έχει κατακτήσει, απολύτως δικαίως, μια ζηλευτή θέση ανάμεσα στα κορυφαία Πολυτεχνεία όχι μόνον της Ευρώπης αλλά της υφηλίου. Αυτό επιβεβαιώνεται όχι μόνον από την κατάταξή του σε υψηλή θέση σε όλες τις ετήσιες, διεθνείς αξιολογήσεις των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, αλλά και από την εξαιρετική απορροφητικότητα των αποφοίτων του τόσο στην ελληνική όσο και στη διεθνή αγορά εργασίας, όπως και από τον μεγάλο αριθμό αποφοίτων του που διδάσκουν και ερευνούν στα καλύτερα Πολυτεχνεία των πλέον ανεπτυγμένων χωρών του κόσμου.

Γ. Επίσης, η ιστορία του φοιτητικού κινήματος, όπως αναπτύχθηκε στους κόλπους του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, αλλά και στα υπόλοιπα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Χώρας μας, παρακολουθεί την πορεία και ιδίως τον *εκδημοκρατισμό* του Ελληνικού Κράτους. Κορύφωση αυτής της προσφοράς του Ελληνικού Φοιτητικού Κινήματος στους Αγώνες του Λαού μας για Ελευθερία και Δημοκρατία υπήρξαν τα συγκλονιστικά ιστορικά γεγονότα που έλαβαν χώρα μέσα και γύρω από το Πολυτεχνείο, λίγους μήνες πριν από την πτώση της επτάχρονης δικτατορίας. Η αυθόρμητη εξέγερση των νέων το Νοέμβριο του 1973 αποτέλεσε την κορυφαία στιγμή της πορείας του φοιτητικού κινήματος, μια εμβληματική και μαζική πολιτική σύγκρουση με την δικτατορία και τα στηρίγματά της. Πέρα από την ιστορική της διάσταση και τον ρόλο της στην εδραίωση της Δημοκρατίας, η εξέγερση του Πολυτεχνείου ενέπνευσε και κινητοποίησε ολόκληρη την κοινωνία στην διεκδίκηση κοινών αιτημάτων.

II. Όλες οι προμνημονευόμενες δραστηριότητες που ανέπτυξε -και συνεχίζει ν' αναπτύσσει- το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο είναι απόλυτα συνυφασμένες με τον χαρακτήρα του –όπως και όλων των Ελληνικών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων- ως νομικού προσώπου δημόσιου δικαίου κατ' εξοχήν σωματειακού, και όχι τόσο ιδρυματικού, χαρακτήρα. Προς αυτή την κατεύθυνση συνηγορούν αφενός οι διατάξεις του άρθρου 16, ιδίως παρ. 5 εδ α', του Συντάγματος κατά τις οποίες: *«Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με*

πλήρη αυτοδιοίκηση». Και, αφετέρου, η όλη ευρωπαϊκή παράδοση η σχετική με την φύση του Πανεπιστημίου η οποία, κατά γενική παραδοχή, έχει επηρεάσει καθοριστικώς και το θεσμικό πλαίσιο για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα στον Τόπο μας. Η αντίληψη ότι τα Ελληνικά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα συνιστούν περισσότερο νομικά πρόσωπα ιδρυματικού χαρακτήρα, παραγνωρίζει, σε μεγάλο βαθμό, τη νομική τους φύση και την αποστολή τους. Ειδικότερα:

A. Στην έννομη τάξη μας γίνεται παγίως δεκτό ότι το ίδρυμα είναι σύνολο περιουσίας, που έχει ταχθεί στην εξυπηρέτηση ορισμένου σκοπού. Θεμέλιό του, δηλαδή, συνιστά το -σύμφυτο με τον προορισμό του- in concreto περιουσιακό στοιχείο. Δεν μπορεί όμως βασίμως να υποστηριχθεί ότι ο θεσμικός και λειτουργικός πυρήνας των δημόσιων Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στην Χώρα μας –και στην Ευρώπη γενικότερα- συντίθεται από την περιουσία την οποία διαθέτουν. Και το ότι το άρθρο 16 παρ. 5 του Συντάγματος υιοθετεί, καταχρηστικώς, τον όρο «*ίδρυμα*» για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα δεν παρέχει ασφαλές επιχείρημα υπέρ του αντιθέτου.

B. Κατά την ορθότερη -φυσικά κατά την γνώμη μου- άποψη λοιπόν, τα δημόσια Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα είναι, στο πλαίσιο της ελληνικής έννομης τάξης, κατ' εξοχήν νομικά πρόσωπα σωματειακού χαρακτήρα, την βάση των οποίων θεμελιώνει ο εκπαιδευτικός δεσμός διδασκόντων και διδασκομένων. Συγκεκριμένα, το σωματείο είναι ένωση προσώπων που επιδιώκει «ιδανικό» σκοπό, πέρα και έξω από οιαδήποτε περιουσιακή υποδομή. Προς την κατεύθυνση της αποδυνάμωσης του ιδρυματικού χαρακτήρα των Ελληνικών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και της, όλως αντιθέτως, τεκμηρίωσης του κατ' εξοχήν σωματειακού τους χαρακτήρα συνηγορεί η συνολική διαδρομή των Πανεπιστημίων στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο, τα οποία, όπως προεκτέθηκε, άσκησαν και ασκούν καθοριστική επιρροή στην δική μας πανεπιστημιακή παράδοση. Και μάλιστα από την εμφάνιση του θεσμού, στα τέλη του 12^{ου} αιώνα, έως σήμερα.

1. Αφετηρία του Πανεπιστημίου υπήρξε το «*Studium Generale*», ως πεδίο ανώτατης εκπαίδευσης κλασικών σπουδών, στηριζόμενο αποκλειστικώς στον εκπαιδευτικό δεσμό μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων.
2. Το «*Studium Generale*» γρήγορα μετεξελίχθηκε και επικράτησε, με την βοήθεια και της ανάπτυξης των πόλεων, σε όλη την Ευρώπη ως «*Universitas*». Ήτοι ως αμιγής ένωση προσώπων,

χωρίς ιδιαίτερη έμφαση στην περιουσιακή της υποδομή. Παγιώθηκε δηλαδή έως σήμερα ως «Universitas Magistrorum et Scholarium».

Γ. Οι θέσεις που μόλις ανέπτυξα βασίζονται στην ισχύουσα ρύθμιση του άρθρου 16 παρ. 5 του Συντάγματος, κατά την οποία τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα μόνον ως νομικά πρόσωπα δημόσιου δικαίου μπορούν να θεσμοθετηθούν. Τούτο δεν σημαίνει όμως, επ' ουδενί, ότι αντιτίθενται στην ιδέα της λειτουργίας ανώτατης μη κρατικής εκπαίδευσης στην Χώρα μας, ύστερα από αναθεώρηση του Συντάγματός μας. Θεωρώ όμως, ακόμη και για λόγους σεβασμού της διαχρονικής πανεπιστημιακής μας παράδοσης, ότι η ίδρυσή τους θα πρέπει να συντελείται τουλάχιστον υπό τους όρους ότι:

1. Πρώτον, αυτά θα αποτελούν νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.
2. Και, δεύτερον, θα ιδρύονται με άδεια του Ελληνικού Δημοσίου και θα τελούν υπό εποπτεία, η οποία προσιδιάζει προς εκείνη που θεσπίζεται κατά το Σύνταγμα για τα δημόσια Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

Συμπερασματικώς, και αποτιόντας τον οφειλόμενο φόρο τιμής στην ιστορική πορεία των 180 χρόνων λειτουργίας του, έχω χρέος να επισημάνω ότι το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο στάθηκε, καθ' όλη την ιστορική διαδρομή του, φάρος πραγματικού πνεύματος και ασφαλής οδηγός πορείας για τον Λαό και το Έθνος μας, ιδίως σε ταραγμένους και χαλεπούς καιρούς. Την ίδια αποστολή καλείται, ως δημιουργός και θεματοφύλακας της λαμπρής του παράδοσης, να επιτελέσει και στο πλαίσιο της σημερινής κρίσιμης συγκυρίας για την Χώρα μας και τον Λαό μας. Και είμαι απολύτως βέβαιος ότι θ' ανταποκριθεί πλήρως και σε αυτό το, κυριολεκτικώς, Εθνικό προσκλητήριο.